

fejezőjeként nyilvánuljon meg, és ilyen irányban fokozatosan tökéletesítse a tanuló nyelvhasználatát. Hogy mindez elérhető legyen, szükséges az anyanyelvi oktatás részletterületeinek teljes egybeolvasztása:

a) az olvasmányok feldolgozása a tanuló számára értékmérőül szolgálja saját nyelvi alakításához, s így a tudatos nyelvhasználat és nyelvi megfigyelés szolgálatában áll;

b) az olvasmányok igazi megértése a gyermeket körülvevő világ megismerésén és megértésén nyugszik, mert a költői műnek szavakban kifejeződő élete csak arra az egyénre hat, aki hasonlót látott, tapasztalt, érzett;

c) a tanuló sajátos, egyéni nyelvi alkotásai (szó- és írásbeli ábrázolási módok) nyelvi jelenségek megfigyelésére készíteti;

d) a helyesírási készség az olvasmányokból és az írásgyakorlatokból táplálkozik.

Az anyanyelvi oktatás egyetlen részletterülete sem oldható meg a maga zártágában, hanem az egyik megtermékenyíti, elmélyíti a másikat, kölcsönösen készítik elő egymásnak a cél eléréséhez vezető utat.

A szerző az anyanyelvi oktatás módját két fejezetben mutatja be. Az I. fejezet a tárgy különálló munkaképeit tárgyalja (munka és irodalmi olvasmány; nyelvápolás és nyelvmegfigyelés; szabad szó- és írásbeli fogalmazás). A II. fejezet a különálló munkaképek szerves egybeolvasztását ismerteti tanítási „egységek” keretében.

A könyv elmélyedő tanulmányozása a hivatásáért lelkesedő tanár számára élményt jelent. Mégis meg kell állapítani, hogy a szerző módszeres elgondolásai súlyos hibában szenvednek. Itt egy istenadta kiváltságos nevelői tehetséggel megáldott tanító megnyilatkozásait olvashatjuk, aki a szó nemes értelmében a tanítás alakító művésze, ezért mutatnak a tanítások egymástól teljesen elütő képet, ami másrészt a gaudigi iskolának minden „sablon elvető” szélsőséges álláspontjának követésében leli magyarázatát. Ezzel szemben a mi felfogásunk az, hogy a tanításnak vannak általános és minden egyes tárgynak különös alapelvei, amelyek nem sablont, hanem rendszert visznek a tanításba. Éppen ezekre az alapelvekre van szüksége a kevésbé tehetséges pedagógusnak, hogy munkája rendszeres és komoly legyen. A teljes szabadság követése legtöbbször a munka elsőkélyesítésével jár.

L. Müller könyve az anyanyelvi oktatás irodalmának eredeti alkotása, egy kiváló tanítói egyéniség megnyilatkozása, ennél fogva nagy haszonnal tanulmányozhatják az anyanyelvi oktatás munkásai.

Szántó Lőrinc.

Surányi Miklós: Egyedül vagyunk. I–III. (Regény gróf Széchenyi Istvánról.) Budapest, 1935. Singer és Wolfner kiadása. (367, 338 és 351 lap.) Ár 15.— P.

A legnagyobb magyarnak egész élete és pályája nemzetnevelői szempontból példaadó jelentőségű. Ő maga munkáiban elszórtan nagyon sok nevelői gondolatot tárt föl kortársai és nemzete előtt, melyeket Imre Sándor foglalt először egységre *Gróf Széchenyi István nézetei a nevelésről* c. munkájában 1904-ben. Ezeknek értelmében a nevelés az egyéni és a közösségi követelményeket kielégítő nemzetnevelés. A nevelés célja a nemzet haladása a nemzet

tagjainak lehető tökéletesedésén, személyiségekké, azaz teljesen kifejllett, határozott, tudatos és nemes egyéniségekké válásán keresztül, amit az egyéni és nemzeti önismeret segít elő. Aki mindezt tudja s aki a mindezekkel kapcsolatos magasztos eszmévilágba betekintett, az különösen nagy érdeklődéssel és lelki gyönyörűséggel fogja olvasni Surányi Miklósnak nagy Széchenyi-regényét, az utóbbi éveknek egyik legnagyobbyszerű és pedagógiai értékében is nagyhatású, történeti tárgyú szépirodalmi alkotását.

Pedagógusok számára valóban elsőrangú, az érdeklődést mindvégig lebilincselő olvasmánnyá annak a nagyszerű lelki átalakulásnak és fejlődésnek művészi rajza teszi, melyen át Széchenyi, roppant lelki vívódások és gyötrődések között, szerelmi és politikai konklúziók közepette, a könnyelmű, léha, sőt bűnös mánásifjúból, Stefferlből, lelkének ezer kísértő ördögét leküzdve, önmagával együtt, saját fejlődésével párhuzamban egész nemzetét újjáalakító, komoly és munkás magyar honfi és államférfiú, a legszélesebb látókörű, reformpolitikus, a legnagyobb magyar, de egyúttal a legnagyobb nemzeti mártír is lett. Az önévelésnek oly hatalmas példája ez, melynél nagyszerűbbet, a keresztény világ legnagyobb konvertitáit. Szent Ágostont és Assisi Szent Ferencet sem véve ki, az emberiség történetében sehol sem találunk.

Ez a Széchenyi élete történetében élénk táruuló nagyszerű erkölcsi átalakulás, de egyben legtragikusabb emberi sors, ez a példátlan *egyedüllet*, mely oly sok pedagógiai elemet rejt magában, érthetővé teszi előttünk, amit Arany János költői szépséggel mond, hogy Széchenyi alakjának „nőttön nő tiszta fénye, amint időben, térben távozik“, de egyben azt is, hogy voltaképen sohasem szűnt meg a gondolkodók, politikusok, nemzetgazdák és nevelők érdeklődésének középpontjában állani s életének és sorsának nevelői mozzanataival és értékeivel hatni nemzetére. Azok a körülmények, hogy a világháború utáni években, melyek tragikusan döntők lettek a magyarság sorsára és világpolitikai helyzetére, a szépirodalom is mindinkább megérezte a Széchenyi élete regényében rejlő értékeket s irodalmunk nagyjai, Herczeg Ferenc, Hegedűs Lóránt s most legújabban Surányi Miklós ihletett lélekkel avatták irodalmi alkotásaiknak tárgyává a legnagyobb magyarnak szenvedésekkel teljes lelki életét, még inkább igazolták a pedagógusok meleg érdeklődését Széchenyi iránt.

Amit már Herczeg Ferencnek Széchenyi lelki képét bár epizódyszerűen, de nagy intuícióval megrajzoló színjátékában, „A híd“-ban s Hegedűs Lórántnak „Gróf Széchenyi István regénye és éjszakája“ c. szívbemarkoló regényes könyvében megéreztünk, az még inkább világossá lett előttünk Surányi Miklós művészi alkotásának, e nem csupán regényes életrajznak, hanem valódi, klasszikus értelemben vett történeti regénynek elolvasása után, hogy nem pusztán a száraz adatok, melyekkel Széchenyi életének külső eseményei szolgálnak, sőt még a lelkének legtitkosabb redőit föltáró naplói sem, hanem Széchenyi nagy és mégis subtilis lelkének intuitív módon megérezett egész materiája az, melyből a legnagyobb magyarról szóló igazi történeti regény fölépíthető. Surányit a lélek érdekli, mi történt lelkével és lelkében a napóleoni háborúk után a tulajdonképeni életbe való klagenfurti elindulása és a döblingi postakocsi elindulása között. Ez a lélelemző munka azonban a legtisztább pedagógiai tanulmány. Már csak ennek megismerése kedvéért is — ha a regény egyéb művészi szépségeire nem gondolunk, — el kell olvasnia e

regényt minden magyar pedagógusnak, ki a nemzetnevelés eszméi és nagy példái iránt érdeklődéssel és tisztelettel viseltetik.

Gyulai Agost dr.

Illyés Gyula: Puszták népe. (Budapest, 1935. Nyugat-kiadás.)

Műfajilag is érdekes könyv, az önéletrajzi regény és a szociografia sikerült összeházasítása, úgy, hogy egyik összetevő sincs a másik kárára. A puszták népe a pusztákon élő magyarság, a nagy uradalmak jobbágysorsban élő zsellérei, cselédei, béresei, azok, akiktől Illyés elszármazott, de akik nevében most kiáll. Nem részletezzük azt a sok megdöbbenő újat, amit ez a könyv a magyarság önismeretéhez ad, de ismét reámutatunk arra, amit különben Illyés minden sora erősen felébreszt bennünk, arra, hogy a háborúelőtti évek népszínműstílusát felújító gyöngyösbokréta-előadások s a zöldbablakos kicsi ház ősös romantikája önámítás csak. Egy ismeretlen Magyarország él körülöttünk, a szűkebb népi Magyarország, melyről ép azok tudnak a legkevesebbet, akik legtöbb jelszót beszélnek róla. Illyés Gyula, aki már verseiben is ennek az ismeretlen Magyarországnak kötelezte el munkásságát, nem agitál, nem panaszkodik; sajátmagáról és rokonairól beszél, egyszerű, keresetlen szavakkal, melyek mögül csak az igazán értők olvassák ki első pillanatban is a nagy stílusművészt. De mi nem is az író akadjuk itt dicsérni s ha el is gyönyörködünk szép muzsikájú mondataiban, úgy érezzük, hogy ez alkalommal fontosabb az, amit mond. A magárahagyatott és sorsán önmagától javítani nem tudó osztály, a puszták népe a maga primitívségében is az egész mai magyarság szimbóluma lehet: sorsán segíteni azonos a magyarság legégetőbb problémáinak megoldásával. Segíteni azonban csak azok tudnak, akik ismerik a tüneteket. Illyés Gyula könyve e segíteni akarók lelkiismeretéhez szól és annak ellenére (vagy talán épen azért), hogy a legmagasabb irodalmat adja, társadalomrajznak is hiteles. Egyes részei tankönyvekbe kíváncznak.

Baróti Dezső dr.

Két új könyv Adyról

Schöpfung Aladár: Ady Endre. Budapest: é. n. Nyugat-kiadás.

Ady Endre: Jólások Magyarországról. Tanulmányok és jegyzetek a magyar sorskérdésről. Szerkesztette és bevezetéssel ellátta: *Féja Géza.* Budapest: 1935. Athenaeum.

Ady helye a magyar irodalomban már meg van határozva s bevalljuk, hogy csak idegenkedve tudunk visszaemlékezni azokra a nagy harcokra, melyek költészete körül lezajlottak. Ma már az egész magyarság drága kincsének vallja őt, egyik legnagyobb költőjének, kinek jóslata beteljesedett: valóban „ifjak szívében él.”

Schöpfung Aladár monográfiája mindenképp sokat adhat azoknak, akik ehhez a titokzatos költészethez közelebb akarnak jutni. Végig kíséri a nagy költő pályájának külső eseményeit, felvázolja azt a társadalmi milieut, melyben ez a költészet kivirágzott, s így közeledik a lényeghez. Különösen finomak azok a részek, hol magának az Ady-versnek szerkezeti, ritmikai sajátosságairól szól. A gazdag Ady-irodalomban mindenképp előkelő helyet foglal el ez a könyv,